

**Gogoetarako eta
ideiak trukatzeko
orientabideak**

↳ Harremanen, kudeaketaren eta antolaketaren eremua

IKASTETXEAREN HIZKUNTZA-GIROA, IKASTETXEA GUNE ESANGURATSUA EUSKARA ERABILTZEKO

Ikastetxearen hizkuntza-giroak eragina du hizkuntza-helburuak lortzeko. Hizkuntzen erabilerarako zenbait irizpide adostu eta jarraitzeak helburuak lortzen lagundu dezake.

Hala, gurea bezalako egoera soziolinguistikoetan non hizkuntzen artean desoreka nabarmena dagoen –presentzian eta erabileran—erabilera-eremu gehienetan (pertsoneko zein instituzioekiko harremanetan, hedabideetan, lan-munduan...) ikasleek, hizkuntza gutxiagotuan gaitasun nahikoa lortu ahal izateko, komunikazio egoera askotan (askotarikoetan eta gero eta konplexuagoetan) parte hartzeko aukera izan beharko dute. Egun eta hemen, ikasle gehienentzat, ikastetxea da horrelako komunikazio-egoeretan parte hartzeko aukera eskaintzen dien gune nagusia, eta, areago, zenbaitentzat bakarra.

Horregatik, komeni da ikastetxea antolatzea euskararen erabilera esanguratsua sustatuko duen gune gisa; non jarduera asko antolatu eta dinamizatzen diren interakzioan aritzea eta euskaraz jardutea eskatzen dutenak, eskolak eskaintzen dituen abagune guztiak aprobetxatuz: era kooperatibo-komunikatiboan antolatuz ikas- eta irakas-jarduerak (gela barnekoak, ikastaldeko artekoak, jarduera osagarriak...) zein bestelakoak (jolas ordukoak, bazkalordukoak, orduz kanpokoak...). Jarduera horietan ikasleen parte-hartzea sustatzen, dinamizatzen eta aldaiatzen baldin badugu, erraztuko dugu haien hizkuntza-komunikaziorako gaitasunaren arian ariko garapena, baita erabiltzeko ohiturarena ere.

Ikasleak jarduera horietan euskaraz modu aktiboan hartuko du parte, baldin eta ikusten badu ikastetxea euskararen erabilera esanguratsurako gune aproposa dela, non 'naturala' suertatzen den euskaraz aritzea. Horretan lagungarri izango da hizkuntzen erabilerari buruzko irizpide argiak zehaztea (pertsoneko harremanetan, eremu instituzionalean eta hizkuntza-paisaian), eta irizpide horiek irakasle guztiok konpartitzea. Bestalde, irakasleek eta langile ez irakasleek hizkuntza-eredu eta -dinamizatzaile rola geure gitea ere oso lagungarri izango da.

IKASTETXEKO HIZKUNTZA-PRESTAKUNTZA PLANA IRAKASLEONTZAT (ETA GAINERAKO LANGILEONTZAT)

Gure ikasleek XXI. mendeko hiritar oso eta duin izateko behar duten hizkuntza–heziketa emateak profesionaloi eskatzen digu prestakuntza zabala hizkuntza-gaietan. Gure hizkuntza-gaitasuna hobetzen eta gure hizkuntza-ekoizpenen kalitatea zaintzen jarraitzea, batetik. Ikasleen komunikazio-gaitasuna garatze aldera gure prestakuntza didaktiko-metodologikoan sakontzea, bestetik. Eta, gainera, geure burua prestatzea honako hauetan ere gure esku-hartzea hobetzeko: hizkuntza-jarrerak lantzean, gelan sorrarazitako interakzio- eta komunikazio-egoeren kudeaketan eta dinamizazioan, lortutako gaitasunaren kontzientzia hartzea eta ikasprozesuaren autorregulazioa ikasleengan sustatzeko lanetan, hala nola hizkuntza-elkarbitza egoerak kudeatzeko trebetasunak lantzean.

Prestakuntza horri, norbanakoen ikuspegitik baino, perspektiba instituzionaletik heldzea komeni da. Hori da, ikastetxeak zehaztea zeintzuk diren irakasle-taldearen lehentasunezko prestakuntza-beharrak (epe ertain eta luzera begira), eta aurreikustea behar horiek asetzeko modua. Horretarako oso lagungarria suertatuko da *“Ikastetxearen hizkuntza-prestakuntza plana”* prestatzea, eta bertan zehaztea burutuko diren prestakuntza-jarduerak, noiz egingo diren eta nork hartuko duen parte. Hizkuntza-prestakuntza plan honen barnean langile ez-irakasleentzako edota familientzako jarduerak ere sar daitezke.

Aipatu hizkuntza-prestakuntza plana Hizkuntza Proiektuaren Plan Estrategikoan txertatuko da.

IKASLEEN HIZKUNTZA-INGURUNEA OPTIMIZATZEKO LANKIDETZA-HARREMANAK

Orduz kanpoko zein aisialdiko jardueretan euskaraz aritzea faktore eragile esanguratsua da hizkuntza erabiltzeko ohituraren eta komunikazio-gaitasunaren garapenari begira; esperientziak eta ikerketek hori erakutsi digute.

Ikasleek eta familiek horrela ikustea eta balioestea beharrezkoa iruditzen zaigu: sinestea jarduera horietan ikaslea bere prestakuntza eta sozializazioa lantzen ari dela, eta horrelako jardueretan parte hartzea onuragarri izango zaiola. Ikuspegi hori sustatze aldera, lagungarri izan daiteke ikastetxean sentiberatze- eta kontzientziatze-saioak antolatzea. Gainera, baliteke zenbait ikasleren parte-hartzea erraztuko duten bideak ere hartu behar izatea: jarduerak eragindako gastuei ordaintzen laguntzeko neurriak, esaterako.

Jarduera gidatzen duen begirale edo hezitzailearen jokabidea gakoa da. Jarduera antolatzeaz eta gidatzeaz gain, gizarte-balioen sustapenez zein hizkuntza-dinamizazioaz arduratzen bada, ikasleek askoz ere probetxu gehiago aterako diote jarduerari. Begiraleek horrela joka dezaten lortze aldera, ikastetxeak sentiberatze- eta prestakuntza-jarduerak antolatu ditzake: begiraleek, batetik, ikuspegi honekin bat egin dezaten eta beren burua hezitzaile garrantzitsu moduan ikus dezaten; eta, bestetik, taldearen zein hizkuntza-interakzioaren dinamizaziorako trebetasunak gara ditzaten.

Ikastetxeak jarduera hauek balioesten baditu eta ikasleen prestakuntza integralaren osagai garrantzitsutzat hartzen baditu, begiraleek errazago egingo dute bat arestian proposatutako rolaekin eta eginkizunekin.

Ibilbide honetan, eskualdeko zein udaleko zerbitzuen lankidetzaren ezinbestekoa da, baita beste zenbait eragilerena ere. Aipatu prestakuntza- eta sentiberatze-jarduerak antolatzea eta garatzea haien egitekoa izan daiteke.

Bide batez, udal-zerbitzu eta herriko eragile horiei eskatu diezaiekegu beraiek ere haur eta gazteentzako jarduerak antolatzeko orduan, hizkuntza-dinamizaziorako eta –integraziorako irizpideak balia ditzaten, eta jarduera horiek gidatuko dituzten begiraleek ere prestakuntza jaso dezaten.

Eremu didaktiko-metodologikoa

IKASLEAK TALDEKATZEA

Ikastalde orekatuak eta anitzak lortzea da ikasleak taldekatzeko irizpide nagusia; betiere ziurtatuta ikasleen inklusioa eta, lehenengo, elebidun —eta, jarraian, eleaniztun— izatea bermatuko dien hezkuntza-erantzuna.

Besteak beste, honako alderdi hauek har ditzakegu kontuan:

- ikasleen etxeko hizkuntza
- ikasleen sexua
- ikasle etorri berrien kopurua
- eskola-laguntza berariazkoa edota errefortzua behar duten ikasleen kopurua
- eskolatze-adina

Ikasleak taldekatzean, oso kontuan hartu behar da hizkuntza sentimenduak, ideiak... adierazteko eta mundua irudikatzeko funtsezko komunikazio-tresna dela eta komunikazio-egoera errealean, besteekin interakzioan ikasten dela. Horregatik, inklusioaren eta kultura-artekotasunaren ikuspegitik, garrantzitsua da beste herrialde batzuetatik datozen ikasleek bai eskola-laguntza berariazkoa behar dutenek ere beste kideekin batera gelan parte har dezaten eta askotariko komunikazio-egoeretan elkarreraginean aritu eta hizkuntza erabil dezaten.

HIZKUNTZA BAKOITZEAN IRAKATSIKO DIREN ORDUAK ETA ARLOAK EDO IKASGAIAK

Ikastetxe bakoitzak ordu kopuru handiagoa edo txikiagoa emango dio hizkuntza bakoitzari, betiere kontuan hartuta bere inguru soziolinguistikoa eta barruko zein kanpoko hizkuntza-ebaluazioetan ikasleek lortutako emaitzak.

Indarrean dugun araudiak zehazten ditu hizkuntza-eredu bakoitzaren ezaugarriak eta hizkuntza bakoitzari eman beharreko gutxieneko ordu-kopurua. Aldi berean, hizkuntza bakoitzari emango zaizkion orduak eta arloak erabakitzean, ikastetxearen eta ikasleen hizkuntza-ingurunea da erreferentzia nagusia. Ez dugu ahaztu behar gure hezkuntza sistema elebidunaren ardatzak euskara sendotzea eta indartzea sustatzen duela, eta eskakizun horrek izan behar duela gure helburu nagusia. Horrez gain, erantzuna eman behar zaio eleaniztasunari, gizartearen eskaria den aldetik, baina elebitasuna sendotuz eta euskararen ezagutza eta erabilera hobetuz.

Halaber, ikastetxearen hizkuntza-planteamendu koherentea erabakitzen laguntzeko, hizkuntza-komunikaziorako konpetenziaren barruko zein kanpoko ebaluazioetan ikasleek lortutako emaitzak ere beste erreferentzia-puntu bat dira.

Eleaniztasuna sendotzeko, bestalde, zenbat ordu irakatsiko diren atzerriko hizkuntzan erabakitzea ikastetxeko kide guztien gogoetatik sortu behar da. Era berean, arretaz aztertu behar da zein arlo edo ikasgai izan daitekeen egokiena atzerriko hizkuntzaren erabilera eta ezagutza areagotzeko.

HIZKUNTZEN IKAS-IRAKASKUNTZA ARLO LINGUISTIKOETAN

Ikuspegi komunikatiboa eta hizkuntzaren erabilera dira hizkuntzak irakasteko eta ikasleen hizkuntza-trebetasunak hobetzen laguntzeko oinarriak. Horrenbestez, horiek dira orientabide didaktiko-metodologiko hauen abiapuntu: hizkuntza komunikatzeko, gogoeta egiteko eta mundua irudikatzeko tresna da; horregatik, hura ikasteko eta ikasitakoa hobetzeko, erabili egin behar da eta erabilera horren gaineko gogoeta egin. Hizkuntzak inguru formaletan eta ez-formaletan ikasten dira, hitz eginez, solasean arituz, entzunez, idatziz eta irakuriz, askotariko komunikazio-egoerei modu eraginkorrean entzuteko.

Irakasleen eta ikasleen egitekoak

Irakasleak parte-hartzera bultzatu behar ditu ikasleak, giro afektibo eta motibagarria sortzeko ahalegina egin behar du eta ikasgelan interakzioa eta komunikazioa ahalbidetzen duten egoerak proposatu. Ez da ahaztu behar ikasgelan sortzen diren harremanek, ikasleek elkarrekin eta irakaslearekin dituztenek, eragina dutela komunikazioan eta horren barnean ezartzen diren lotura afektiboetan. Lotura horien arabera sortuko da lankidetzarako eta elkarbizitzarako giro aproposa.

Halaber, kontuan hartu behar dute irakasleek hizkuntza-eredu direla ikasleentzat, eta, beraz, hizkuntza egokia, jatorra, zuzena eta aberatsa erabili behar dute.

Bestalde, funtsezkoa da jarrerak lantzea; izan ere, hizkuntzarekiko nolako jarrera izan, halako portaera eta erabilera. Beraz, ikasleen motibazioan eta interesean eragiteko, eta haiek egoera errealetan eta eskola-esparrutik kanpokoetan euskara erabiltzeko, jarrerak ikaskuntzan duen garrantziaz gogoeta egin behar dute irakasleek eta, horrez gain, ikasleen hizkuntza-jarrerak modu sistematikoa landu ikasgelan.

Halaber, irakaslearen jarduteko erak, hizkuntzarekiko haren jarrerak eta jokabideak eragin zuzena dute ikasleek hizkuntza ikasteko eta berenganatzeko orduan; izan ere, ikasleek gelan ikusi, bizi eta sentitutakoa eredutzat har dezakete etorkizunean hizkuntza erabiltzean edo irakasle gisa jardutean.

Ikasleek hizkuntza erabili egin behar dute, eta aukera eman behar zaie ikasgelan hura erabiltzeko, hau da, irakurri, entzun, idatzi, hitz egin eta elkarrizketan aritu behar dute, eta erabilera horren gainean gogoeta egin hizkuntza erabiltzean sortu diren zailtasunak gainditzeko baliabide gisa eta hizkuntzaren erabilera hobetzeko.

Denboraren, espazioaren eta gelaren kudeaketa

Hizkuntzak erabiliz eraikitzen dira: besteekin solasean arituz, entzunez, hitz eginez, irakurritik eta idatziz. Horrenbestez, ikastaldea kudeatzeko bost trebezia horiek garatzea ahalbidetu behar die ikasleei. Garrantzitsua da, beraz, honako alderdi hauek kontuan hartzea:

- Ikasgelan giro egokia sortzea, ikasleen artean giro afektibo aproposa lortzeko eta kortesia-arauak zaintzeko. Giza-harreman eraginkorrak izateko, gizarte-komunikaziorako ezinbesteko arauak landu behar dira hizkuntza-saiotetan: hitz egiteko txandak antolatu, besteek esandakoa onartu, doinu egokia zaindu...
- Hizkuntzak ikasteko zein erabiltzeko motibazioa bultzatzea: helburuak jakinaraztea; lana gauzatzeko, negoziazio-jarduerak proposatzea; ikasleei hitza ematea... , eta batez ere, ikasgelan proposatzen diren jarduerak benetako komunikazio-xedea izatea.
- Norberaren hizkuntzaren erabilerarekiko errespetua bultzatzea. Hiztuna darabilen hizkuntza-aldaerarekin (geografikoa nahiz soziala) identifikatu ohi da eta egoera eleanitzetan hizkuntza propioa balioestea da eskolan lantzen diren beste hizkuntzak ikasteko abiapuntua.. Horregatik, ezinbestekoa da norberaren hizkuntza-aldaera balioestea, beste erabilera batzuk (formalagoak edo, besterik gabe, bestelakoak) erabiltzen ikasteko.

Eskola-saiotak antolatzean, ikasleei hizkuntza erabiltzeko denbora eman behar zaie eta Jarduera askotarikoak (elkarrizketa, eztabaida, aurkezpena...) egiteko denbora eman. Eta horrez gain, lankidetzara eta lan kooperatiboa sustatu.

Tokia modu dinamikoan antolatu behar da – malgu eta aldatzeko aukerak emanez –, talde-harremanak sustatzeko: banaka zein taldeka, tartean elementu mugikorrek direla...

Materialak

Ikasgelaren erabilerari dagokionez, hizkuntza lantzeko askotariko materialak eduki beharko lituzke: hiztegiak, gelako liburutegia, ikus-entzunezkoak, multimedia-tresnak... Beste gune batzuen erabilerari dagokionez, berriz, kontuan hartu behar da hizkuntzaren ikaskuntza ez dela ikasgelan bukatzen; horregatik, iradokizun hauek kontuan hartzea komeni da:

- ° Ikastetxe barneko eta ikasgelaz kanpoko espazioak erabiltzea; esaterako, ikasgelak, liburutegia, ordenagailuak, aretoak...
- ° Ikastetxetik kanpoko espazioak erabiltzea, ikasitakoaren funtzionaltasuna sustatzeko; horretarako, ikasgaien arteko harremanak bultzatzea eta proiektu globalak proposatu.

Hizkuntza-saioetan erabiliko diren baliabideek ikasleen komunikazio-beharren arabera bilduta eta antolatuta egon behar dute, egungo informazio- eta komunikazio-teknologiak (IKT) eskaintzen dituzten aukerak ere kontuan harturik.

Halaber, kontuan hartu behar da zein diren hizkuntza jakin bati berari soilik dagozkion baliabideak (hiztegiak, hiztegi etimologikoak, estilo-liburuak...), eta zein hizkuntza batean baino gehiagotan erabil daitezkeenak. Baina baliabide guztien aniztasuna ziurtatu behar da beti, kopuruaren eta kalitatearen aldetik. Bestalde, Internet baliabide askotarikoen eta eguneratuen iturria da.

Formatu guztietako ahozko, idatzizko eta ikus-entzunezko testuak eduki behar dira ikasgelan. Egun, IKTek aukera ezin hobea ematen dute ikus-entzunezko baliabideak eskuratzeko eta biltzeko; eta, horretaz gain, idatzizko testuen euskarri izateko. Hala ere, testu idatziek ageri-agerian egon behar dute ikasgelan.

Testuen corpusean, bestalde, askotariko testuak, hizkuntza-aldaerei, erregistro, ikasle etorkinen hizkuntzei eta euskalkiei dagokienez, eta eredu errealak izatea komeni da, ikasleek horiek ezagutzeko eta lantzeko aukera izan dezaten eta hizkuntza-aniztasuna balioetsi dezaten.

Ikastetxean ikasgai diren atzerriko hizkuntzen eta hizkuntza ofizialen ohiko materialez gain, inguruan presentzia duten hizkuntzen laginak izatea komeni da, batik bat ikastetxeko etorkinen hizkuntzenak.

Ingurua

Hizkuntzak erabiltzea ikastetxetik harago doa; horregatik, beste leku batzuetako hizkuntza-moldeetara hurbildu behar ditugu ikasleak, eta eraman egin behar ditugu hitzaldietara, bertso-saioetara zein lehiaketetara, ipuin-kontalariak entzutera edo antzezlanak ikustera, irrati-saioetan parte hartzera, euskara indartzeko barnetegietara eta udal liburutegiko liburuak kontsultatzena... Horiek guztiak hizkuntza erabiltzea sustatzeko baliabide ezin hobeak dira.

Era berean, baliabide eraginkorra da hizkuntza-erabilera askotarikoak bai eta beste euskalki batzuetan mintzo diren pertsonak ere gelara eramatea, interakzio aberatsak sortzen baitira ikasleekin.

Metodologia

Metodologia aktiboan proiektu bidezko planteamendu didaktikoa gailentzen da. Bertan, jarduera guztiak helburu jakin bat lortzeko batasuna ematen dien ardatz baten inguruan antolatuta daude. Hizkuntzen esparruan, komunikazio-proiektuak izeneko proposamen didaktikoetan, jardueren sekuentzia bat edo gehiago biltzen dira, eta, horietan, ikasleek komunikazio-helburu erreala duten ahozko zein idatzizko testuak ekoitzi behar izaten dituzte.

Proiektuetan, hizkuntza-trebetasun guztiak lantzeko jarduerak proposatzen dira; beraz, proiektuek ahozko eta idatzizko hizkuntza lantzeko aukera ematen dute, eta edozein testu proposa

daiteke azken ekoizpen gisa. Horrez gain, ulermen- eta ekoizpen-prozesuei lotutako lan koherentea ahalbidetzen dute proiektuek, ulermena hobetzeak ekoizpena hobetzea dakarrelako, eta alderantziz.

Prozedurazko edukiak dira proposamen didaktiko guztien ardatz. Kontzeptuzko edukiak, berriz, hizkuntzaren erabileraren inguruan hausnartzeko eta erabilera hobetzen laguntzeko tresnak dira. Eta jarrerazko edukiek, bai hizkuntzen eta hiztunen ingurukoek, bai ikasprozesuen ingurukoek, sekuentzia didaktiko guztietan agertu behar dute.

Ahozko eta idatzizko testu-generoak, etaparen, mailaren eta hizkuntzaren arabera aukeratuak, lagun dezakete edukiak egituratzen, aurrez ezarritako helburuak lortzeko. Testu-tipologiak honetan laguntzen du: testu-generoen aniztasuna hizkuntza guztietan antolatzen, sailkatzen eta hautatzen. Testu-generoak sailkatzeko eta hautatzeko, ikasleen komunikazio-beharrei eta generoen erabilera-eremuei erreparatuko zaie.

Hizkuntzen trataera bateratua

Ikastetxe guztietan, gutxienez, hiru hizkuntza lantzen dira, euskara, gaztelania eta atzerriko hizkuntza bat, hizkuntza bera ikasteko zein hizkuntzakoak ez diren edukiak garatzeko. Baina hizkuntzen arteko lankidetzak eta trataera koordinatua falta izaten da maiz. Beraz, hizkuntzen trataera bateratua da ikastetxe askoren erronka, hizkuntza-esparruko arlo eta ikasgaien lanari errentagarritasun didaktikoa atera ahal izateko, eta errepikapenak, erredundantziak eta kontraesanak saihesteko.

Asko dira hizkuntzen trataera bateratura iristeko bideak: ikastetxeko hizkuntzak lantzeko erabiliko den planteamendu metodologikoaren inguruko gogoeta, material didaktikoen hautaketa, prozesuari lotutako ebaluazio-irizpideen hautaketa... Bide horiek irakasleek eurek adostu behar dituzte. Denbora luzea behar duen prozesua da eta horren garapena ez da jasotzen ez gida honetan ezta orientazioei eskainitako gune honetan ere; hala ere, badago material eta baliabide nahikorik, ikastetxeen praktika egokiak barne, hizkuntzen arteko lan partekatu horretan aurrera egin nahi duten ikastetxeei gogoeta-prozesuan laguntzeko.¹

Nolanahi ere, hizkuntzen trataera bateratuari buruzko erabakiak hartzean, kontuan hartu behar da zein diren hizkuntzen artean transferi daitezkeen edukiak eta zein diren hizkuntza bakoitzak dituen berariazko ezaugarriak; horrela, ikasleekin ikasgelan egiten den lanari etekina aterako zaio, eta denbora aurreztuko da, errepikapen aspergarriak eta kontraesanak saihestuko baitira.

Landuko diren edukiek eta horien progresioak aurrez zehaztutako ikas-helburuei lotuta egon behar dute. Horregatik, hizkuntzen trataera bateratuaren bidetik, edukiak zehazteko abiapuntua izan daiteke hizkuntza bakoitzean landuko diren testu-generoak hautatzea. Testu-generoak hautatzeko irizpide nagusia hau da: testuak ikasleentzat funtzionalak eta esanguratsuak izatea.

Nolanahi ere, edukiak aukeratzeko honako hauek hartu behar dira oso kontuan: ikasleen interesak, beharrak, garapen kognitiboa eta komunikatzeko gaitasuna.

Edukiak hautatzeko progresioan, irizpide hauek hartu behar dira kontuan: gaiek ikasleentzat duten hurbiltasuna eta interesa, testuen maila abstraktua edo konkretua, eta testuak ulertzeko eta ekoizteko behar diren prozesu kognitiboen konplexutasuna. Hala ere, hizkuntzaren ikaskuntzak duen izaera helikoidalak –sarri, atzera egin behar izaten dugu gero aurrera egiteko– hainbatetan testu-genero berberak lantzea eskatzen du.

Indarrean dugun curriculumeko ebaluazio-irizpide eta adierazleetan, bestalde, badira oinarrizko hezkuntzako maila guztietan landu daitezkeen testu-tipo eta testu-generoak buruzko gidalerroak.

¹ Hizkuntzen trataera bateratua: informazioa, materialak, unitate didaktikoak... <https://trataerabateratua.wordpress.com/> Hizkuntzen Trataera Bateratua (Ikastaroa), <https://sites.google.com/site/hizkuntzentrataerabateratua/>

Ahozkoaren ulermena

Oro har, eskolak ahaztu samar izan du ahozkoa egunero-egunero lantzea. Hori gertatu da, alde batetik, hizkuntza idatziari lehentasuna eman zaiolako, eta, bestetik, adibide aztergarriak eta eredugarriak biltzea eta ikasleen ekoizpenak jasotzea zaila izan delako. Egun, IKTek trebetasun hau lantzeko baliabideak eskueran jartzen dituzte, ahozko testuak grabatzeko, entzuteko eta jasotzeko.

Oinarri-oinarrizkoa da hizkuntzekiko jarrerak lantzea. Hala, hiztunekiko eta hizkuntzekiko jarrera positiboak bultzatu behar dira. Beraz, ikasleek hizkuntza-erregistroak ahozko testu askotarikoen bitartez ulertu eta landu behar dituzte, eta batez ere gizarte presentzia urriagoa duten aldaerak jasotzen dituztenak. Halaber, ikaskideen ahozko ekoizpenak entzutean eta balioestean jarrerak zaindu egin behar dira eta aniztasunarekiko errespetu giroa sustatu lankidetzarako giroa sortuz.

Irakaslea hizkuntza-eredua da ikasleentzat, batez ere euskararen presentzia desabantailan dagoen tokietan, gure hizkuntza ofizialen egoera soziolinguistikoa halakoa baita. Horrelako egoeretan, irakaslea da hizkuntza-eredua, eredurik hurbilena eta, askotan, ikasleen erreferentzia ia bakarra. Beraz, hizkuntzaren ezaugarri hauek zaindu behar ditu: jarduteko era, estiloa, erregistroa, esateko moduak, aberastasuna, egokitasuna eta zuzentasuna.

Horrez gain, ikasleen ahozko ulermena hobetzen laguntzeko, komenigarria litzateke gainerako ikasgaietako irakasleen diskurtso akademikoa egituratzeko jarduera-protokolo bat erabiltzea.

Ahozkoaren ulermen-prozesuak, idatzizkoarenak bezala, hiru une ditu, eta horietako bakoitzak estrategia bereziak eskatzen ditu.

Ahozkoaren adierazpena

Ikasgela komunikazio- eta interakzio-gune bihurtu behar da: ikasleek azalpenak eman, negoziatu, iritziak adierazi eta horiek guztiak elkarrekin partekatuko dituzten tokia; baina, horretarako, elkarrekiko errespetua eta lankidetzeta-giroa sustatu behar da, eta ikasleei hitz egiteko aukera eta denbora eskaini behar zaie.

Eskolan, batez ere ahozko erabilera formalak jorratu behar dira. Izan ere, eskola erabilera-eremu formala da, eta bertan egiten diren ikasteko jarduerak ere formalak izaten dira; adibidez, irrati-kronikak, ahozko azalpenak, albisteak, olerkiak... Erabilera formal horietan, ahozko azalpenak leku garrantzitsua izan behar du, ikaskuntzaren transmisioari lotutako ekintza (arlotan eta ikasgai guztietan landu beharrekoa) baita.

Ikus-entzunezko baliabideek eta IKTek aukera ematen dute ahozko ekoizpenak jasotzeko. Bestalde, Portafolioa oso tresna erabilgarria izan daiteke ikasleen ekoizpenak biltzeko, eta ahozkotetasuna garatzen ari direla egiaztatu eta horren inguruko gogoeta egiteko.

Interakzioa

Interakzioa, beste hizkuntza-trebetasunekin gertatzen den bezala, erabilera gidatuaren eta etengabeko praktikaren bidez garatzen da; ez da bat-batean eta une jakin bati lotuta ikasten den trebetasuna. Beraz, etapa guztietan landu behar da, eta ikastetxean interakziorako bideak eta aukerak ematen dituzten egoera komunikatiboak proposatu eta graduatu behar dira, zailtasun- eta konplexutasun-mailaren arabera.

Ahalik eta komunikazio-egoera errealenak sortu behar dira ikasgelan, ikasleen interesa piztu eta haien modurik eraginkorrenean komunikatzeko beharra senti dezaten. Horretarako, ikasleen intereseko gaiak proposatu behar dira, eta horiek kudeatzea ikasleen esku utzi.

Interakzioari lotutako beste lan-esparru bat da pertsonen arteko erlazioetan eta hedabideetan ikasleek jasotzen dituzten interakzio-ereduak kritikoki aztertzen ikastea. Zentzu honetan, komunikabideetatik hartutako ereduak ikusteak eta entzuteak (*reality*, debateak...) baliabide

aproposak izan daitezke errentagarritasun didaktikoari begira, nola egin behar den edo ez den egin behar ikasteko; izan ere, batzuetan, batere eraginkorrak ez diren interakzio-adibideak izaten dira.

Ahozko interakzioak aukera paregabea ematen du hizkuntza-aldaera desberdinak lantzeko. Ikasgelan ikasle etorkinak egoteak ere aukera gisa balioetsi behar da hizkuntza-aniztasuna balioetsi eta harekiko errespetua bultzatzeko.

Irakurriaren ulermena

XXI. mendean, informazioaren eta ezagutzaren mendean, modu egokian irakurtzen ez jakiteak edota irakurtzeko gaitasuna behar bezain ongi garatuta ez izateak gizartean baztertua izateko arriskua dakar, horrek norbanakoaren gizarte-, lan- eta pertsona-garapena oztopatzen baitu.

Irakurtzea testuaren deskodetze hutsa baino askoz prozesu konplexuagoa da; izan ere, hau guztia eskatzen du: abilezia kognitibo konplexuak erabiltzea, munduaren ezaguera eta hizkuntzari lotutako ezagutzak abiaraztea, eta irakurketa gizarte-praktikatzat hartzea. Alderdi horiek guztiak berariaz landu behar dira ikasgelan.

Irakurketari lotutako jarduerak zentzua eta helburua emango dien testuinguruan txertatu behar dira; eta kontuan izan irakurketa curriculumeko arlo eta ikasgai guztietan dagoen hizkuntza-trebetasuna dela. Xede askorekin irakurtzen da: plazera lortzeko, informazio zehatza eskuratzeko, testuaren ikuspegi orokorra izateko, ikasitakoaren inguruko kritika egiteko edo ikasitako hori berrikusteko, ezaguna den informazioa zabaltzeko...; horregatik, helburu bakoitzaren arabera estrategiak baliatu behar dira.

Irakurketa-prozesuak irakurritakoa ulertzeko eta interpretatzeko estrategiak garatzea eta lantzea eskatzen du.

Irakurketa banakako eta isileko jarduera gisa zein ikasleek elkarrekin partekatuko duten jarduera gisa landu behar da. Bai bata, bai bestea egokiak dira irakurketaren helburuak lortzeko. Banakako irakurketa isila taldean irakurtzearekin osatu eta aberasten da. Irakurketa dialogikoan, ikasgelan dauden partaideak (ikasleak, pertsona helduak, irakaslea, beste ikasle edota irakasle batzuk...) testua ulertzeko eta interpretatzeko lankidetzan aritzen dira –taldean irakurri eta elkarrengandik ikasi–, eta galderak, iruzkinak, iradokizunak... egiten dituzte.

Ikasleak trebatu egin behar ditugu honetan: eskola- eta gizarte-eremuetan erabilgarriak diren testuak eta garapen pertsonalerako lagungarri izango zaizkien testuak ulertzen eta interpretatzen. Horretarako, ezinbestekoa da testu-bankua osatzea: testu errealak eta, testu-generoari, euskarriei, erabilpen-eremuari eta euskalkiei dagokienez, askotariko testuak, testu jarraituak eta ez-jarraituak izango dituen testu-bankua. Horrekin batera, ikasgelan gauzatuko diren komunikazio-proiektuen gaietara lotutako testuak erabiliko dira, baita beste ikasgai batekoak eta ikasleen interesekoak ere.

Internet liburutegi digital handi eta garrantzitsua bihurtu da egun; etengabe gaurkotzen ari da, eta testuak bilatzeko eta hautatzeko zereginetan laguntzen du. Beraz, komeni da testu digitalen helbideak aukeratzea.

Testu digitalek, baina, abilezia bereziak lantzea eskatzen dute; izan ere, hipertestuaren egitura ez da lineala, adar asko ditu; irakurtzeko ibilbide eta aukera asko eskaintzen ditu. Horregatik, irakasleak irakurle ezgaituei irakurtzeko ibilbidea zehazten lagundu behar die, betiere irakurketarako zehaztu den helburuaren arabera.

Idazmena

Ikasleei ikusarazi behar zaie idaztea oso prozesu konplexua dela eta, horregatik, idazten idatziz –asko idatziz– ikasten dela; izan ere, eskolaldiko urteetan eta bizi osoan garatzen den trebetasuna da idazmena. Beraz, ikasleen interesetatik gertuko atazak eta proiektuak proposatu behar dira, erronka kognitiboak, hizkuntza-mailakoak nahiz komunikazio-mailakoak, eskatuko dizkietenak baina.

Askotariko komunikazio-egoerak proposatzea. Funtsezko tresna da hori era askotako testu-generoak lantzeko eta, horretaz gain, ikasleei aukera emateko ikasgelan zehaztu diren idazketa-proposamenak (testuaren helburua, hartzaileak, edukiaren egitura, hizkuntza-maila eta erregistroa) modu egokian kudeatzeko.

Idazketa-prozesuaren ikaskuntza-jarduerek bi helburu hauek dituzte: helburu diskurtsiboa eta ikaskuntzari lotutako berariazko helburua. Esaterako, iritzi-artikulua idazteko sekuentzia didaktikoaren helburu diskurtsiboa egunkarian, aldizkarian edo ikastetxeko blogean argitaratuko den testua da eta ikaskuntzari lotutako helburua, berriz, argudiatzen ikastea (tesia zehaztu eta hori defendatzeko argudioak garatzea, argudiatzeari lotutako lokailuak erabiltzea...)

Literatura-hezkuntza

Literatura-hezkuntza ikasleak hizkuntzan eta komunikazioan hezteko osagai garrantzitsua da. Literatura-testuen irakurle eta entzule gaituak izateko, ikasleek hizkuntza erabiltzeko trebetasunak eta abileziak garatu behar dituzte, baina, horiez gain, komunikazio arruntaren aldean, bestelako ezaugarriak dituen beste komunikazio era bat ere garatu behar dute: komunikazio literarioa, alegia, eta, horrekin batera, interakzioan aritzeko gaitasuna eta trebeziak ere bai.

Literaturara hurbiltzeak badu beste helburu nagusi bat: irakurritz eta ahozko literatura-testuak entzunez, plazera lortzea. Literatura-testuak entzutean eta irakurtzean, gizabanakoak hainbat baliabide topa ditzake bere burua hobeto ezagutzen laguntzeko, bestelako gizakiak eta egoerak ezagutzeko, mundu errealean zein irudimenezko esparruetan zehar ibiltzeko eta hizkuntzaren botereaz —hizkuntzak adierazteko duen aukera infinituez— gozatzeko. Horretan datza literatura irakurtzeko eta entzuteko plazera; ikasleek horretaz guztiaz disfrutatzea lortu behar lukete.

Literaturak hainbat testu-egitura eskaintzen ditu: olerkiak, bertsoak, antzezlanak, eleberriak, ipuinak, mikronarrazioak, komikiak, nobela grafikoak, zinema-gidoiak... ; halaber, egungo gizartean, literaturaren baliabideak erabiltzen dituzten testu asko bizi dira elkarrekin, hala nola publizitate-testuak, kazetaritza-testuak, multimedia... Heziketa literarioak horiek guztiak ulertzen eta interpretatzen laguntzen du.

Ebaluazioa

Hezkuntza-etapa bakoitzerako hautatu diren hizkuntza-erabilera errealak dira ebaluazioaren irizpide, eta egiten jakitea da ebaluazioaren elementu erabakitzailea. Beraz, ikasleek erakutsi behar dute komunikazio-egoera bati modu eraginkorrean erantzuteko gauza direla: eskabide-gutuna idazteko, albiste baten esanahia eta zentzua ulertzeko, gai bati buruzko ahozko azalpena egiteko...

Ikaskuntzari begira, prozesuaren ebaluazioa da ebaluaziorik esanguratsuena, prozesuan zehar azaltzen diren zailtasunak antzemateko balio duelako eta horiei irtenbidea emateko baliagarria delako. Horrek sekuentzia didaktikoko jarduera batzuk ebaluazio-jarduera gisa erabiltzea eskatzen du.

Azken ebaluazioak edo ebaluazio sumatiboak lan-unitatean zehar zer ikasi den egiaztatu eta erakusteko balio du. Askotariko probak (ariketa analitikoa, galdetegia, testua...) izan daitezke, eta beti erabili behar dira prozesuan zehar jaso diren datuen eta behaketen osagarri.

Funtsezkoa da ikasleek apurka-apurka beren idatzizko eta ahozko ekoizpenen kontrola hartzea. Antzeman egin behar dituzte zailtasunak eta akatsak, eta ikasi egin behar dute akats horiek nola zuzendu eta bideratu. Horregatik, ebaluazio-zereginetan eta ebaluazio-prozeduran, ikasleek gero eta esku-hartze handiagoa izan behar dute.

Ebaluazio-prozesu guztiak ebaluazio-irizpideen eta horien adierazle zehatz eta argien arabera egin behar dira; izan ere, horiek emango diete zentzua ikasleek lortuko dituzten kalifikazioei edo

egingo zaizkien oharrei. Ebaluazio- irizpideak eta adierazleak jakinarazi egin behar dira, eta ikasgaien programazioan adierazi, bai familiek, bai ikasleek ezagut ditzaten.

Ebaluazio-tresnek askotarikoak izan behar dute, eta ikasleen ahozko eta idatzizko testuen ekoizpen kopuru nahikoa jasotzeko aukera eman behar dute, ikasleen aurrerapenak eta zailtasunak zein diren zehatz jakiteko. Hori dela eta, Portafolioa ezinbesteko ebaluazio-tresnatzat jotzen da.

HIZKUNTZEN IKASKUNTZA ETA IRAKASKUNTZA ARLO EZ LINGUISTIKOETAN

Arlo edo ikasgaietan jorratzen diren testuen ulermen eta ekoizpenen ikaskuntza eta haien ebaluazioa modu integratuan egiteak hobetu egiten du ikasleen konpetentzia maila arlo horietan.

Testuen ulermena arlo ez linguistikoetara hedatu behar da bai eta ikasgelatik kanpo egiten diren jardueretara ere. Hizkuntza gizarte-esparru guztietan ageri da horrenbestez aukera hori erabili behar da eta ikaskuntzarako baliatu.

Testuen ezaugarriei erreparatuta askotarikoak izan behar dute helburuari, hizkuntza-erregistroari, euskalkiari, euskarriari, testu-tipo eta testu-generoari begira...

Ikasgelatik kanpo ere askotariko jarduerak planifikatu daitezke ulermenari laguntzeko (antzezlanak, errezitaldiak, lehiaketak, bisitaldi gidatuak...) jarduera horiekin batera, gaurkotasuna duten hainbat gai landu daitezke edota bestelako gaiak ere ikasleen interesekoak eta hala hitzaldiak, mahai-inguruak... antolatu ikastetxean bertan

Eskolatik kanpoko bisitaldiak eta irteerak ere baliagarriak dira testu errealen iturri baitira. Museotara, planetariora... joateak aukera ematen du lan didaktikoa garatzeko ikasleek jasoko dituzten azalpenak abiapuntu.

Interakzioa funtsezko trebezia da ikaskuntza ahalbidetzeko, bai irakaslearekin egiten diren solasaldien bitartez bai ikasleek elkarrekin eta lan kooperatiboaren bidez egiten duten interakzioaren bidez. Horrela ezagutza elkarrekin eraikitzen dute ikasleek.

Elkarrizketak lagun dezake gelan testuak ulertzeko jardueretan eta ikasleei proposatutako atazetan. Funtsezkoa da interakzioa eta elkarrizketa geletan; izan ere, sarritan norabide bakarreako izan ohi da ikaskuntza, ikasleen erantzunik behar ez duena, ikasleen parte-hartzerik gabekoa. Alderdi honek lotura estua du ikasleen eta irakasleen egitekoekin eta horrenbestez oinarriko konpetentzien garapenarekin.

Taldeka lan egitea eta talde-lana modu eraginkorrenak kudeatzea funtsezko egitekoa da gaur egungo eskolan. Pertsona helduekin geratzen den bezala, taldean lan egiteak praktika behar du eta denboran zehar garatu behar den ikaskuntza, horregatik era honetako proposamenek ikastetxe mailako erabakiak eta ados-jartzeak eskatzen dituzte ikasle guztiek lan egiteko teknika hau eskolaldian zehar ohiko teknika gisa erabiliko dutela bermatzeko.

Idazketak edozein arlo eta ikasgai lantzeko duen garrantzia azpimarratu behar da: testuak entzuten edo irakurtzen ditugunean idatzi egiten dugu (oharrak hartu, galderak, beste irakurgai batzuekiko loturak, laburpen xumeak egin, gidoiak, eskemak); idatzi egiten dugu ikasitakoa laburbiltzeko (laburpenak, eskemak...) eta idatzi egiten dugu ikasitakoa berrerrabiltzeko eta ezagutza berria eraikitzeko (ikerketak lanak, txostenak azterketak...).

Idazketak, beraz, aukera ematen du ezagutza eta pentsamendua antolatzeko eta adierazteko, biak elkarrekiko interakzioan. Hori dela eta, modu egokian eta konpetentean idazteko behar diren ezagutzak, estrategiak, trebetasunak eta teknikak irakatsi eta ikastea eskolaren helburu nagusietako bat da, eta hizkuntza irakasleei ez ezik, ikastetxeko irakasle guztiei dagokien egitekoa ere bada.

Irakurketa Plana garatzeak bestalde, ikasleen ulermena hobetzen du arlo guztietan.

Eleaniztasuna sendotzeko eta atzerriko hizkuntzan arloko edukiak irakasteaz batera ikasleek hizkuntza-komunikaziorako konpetentzia hizkuntza horretan hobetzen laguntzeko, kontuan har daitezke, besteak beste, CLIL ikuspegia eta SIOP planteamendua, egiaztatuta duten errentagarritasun didaktikoagatik.

CLIL metodologiak² edukien eta hizkuntzen irakaskuntza integratua du oinarritzat. Metodologia hau gure erkidegoan hizkuntza-ereduak ezarri zirenetik ikasleak euskalduntzeko erabilitako planteamendua da; izan ere, curriculum-edukiak ikasteaz batera hizkuntza bera ikasteko erabili ohi da.

Ikuspegi honek hizkuntza era esanguratsuan erabiltzeari bidea ematen dio; hots, ikasleak egoera errealetan erabiltzen du hizkuntza. Irakasteko teknika, metodo eta jardute pedagogiko askotarikoak erabiltzea ahalbidetzen du eta ikasleak atzerriko hizkuntzan motibazio eta konfiantza handiagoa erakusten du.

SIOP³ (*Sheltered Instruction Observation Protocol*) **ereduak** ere atzerriko hizkuntza(n) ikasten ari diren ikasleen beharrei erantzuten die, eduki eta hizkuntzaren ikasketak uztartuz. Horretarako zortzi pausu proposatzen ditu irakasleari unitateak diseinatzen eta planifikatzen laguntzeko.

Hizkuntza-komunikaziorako gaitasuna. <http://nagusia.berritzeguneak.net/gaitasun/competencias-basicas-1-eu.php>
Orientabide didaktikoak. <http://nagusia.berritzeguneak.net/gaitasun/orientaciones-didacticas-eu.php#>

² CLIL: <http://www.languages.dk/clil4u/index.html>

Irakasleentzako materialak eta baliabideak: <https://sites.google.com/site/clil4umaincourse/home>

³ SIOP: <http://www.cal.org/siop/>